

Центр досліджень визвольного руху (ЦДВР)

Звіт про діяльність за 2024–2025 роки

Місія

Робимо минуле доступним.

Центр досліджень визвольного руху (ЦДВР) — незалежна наукова громадська організація, що досліджує український визвольний рух ХХ століття, політику національної пам'яті та процеси подолання тоталітарного спадку в Україні та Європі.

У 2024–2025 роках ЦДВР здійснював свою діяльність відповідно до напрямів, визначених у [документі політик «Бачення України 2030: соціально-гуманітарна сфера»](#), розробленому у 2023 році за координації Школи політичної аналітики НаУКМА. Експерти ЦДВР брали безпосередню участь у підготовці розділу, присвяченого національній пам'яті. Із загального авторського колективу розділу (понад 10 експертів) троє членів ГО “Центр досліджень визвольного руху”: **Ярина Ясиневич**, керівниця програм ЦДВР; **Андрій Когут**, директор Галузевого державного архіву Служби безпеки України, член Правління ЦДВР; **Оксана Полтавець**, очільниця Управління комунікацій, цифрових проектів та аналітичного забезпечення Українського інституту національної пам'яті, членкиня ЦДВР. У 2024–2025 роках ЦДВР системно працював відповідно до напрямів, визначених у цьому стратегічному документі, реалізуючи їх у науковій, публічній та адвокаційній діяльності.

Із 2022 року діяльність ЦДВР відбувається у зменшеному масштабі у зв'язку із участю більшої кількості членів організації у силах оборони, зокрема Володимира Бірчака, Руслана Забілого, Івана Патриляка, Сергія Рябенка, Ігоря Кулика, Олени Шарговської, Катерини Максим.

Інституційна рамка та партнерства

Європейський та національний вимір

- **Членство ЦДВР у Platform of European Memory and Conscience** — ключовій європейській мережі інституцій, що працюють із дослідженням злочинів тоталітарних режимів і формуванням спільної європейської політики пам'яті.
 - **Членство ЦДВР у Коаліції «Реанімаційний пакет реформ» (РПР)** — провідній платформі громадської адвокації та експертизи реформ в Україні.
 - У 2024–2025 роках **Ярина Ясиневич**, програмна директорка ЦДВР, була **членкинею Ради Коаліції РПР**, що забезпечувало інституційну присутність Центру на рівні стратегічних рішень громадянського суспільства.
-

Ключові напрями діяльності

1. Наукові дослідження та видавничі проекти

вийшли друком

- **Володимир В'ятрович. «Генерал Кук. Біографія покоління УПА»** (у співпраці з Vivat) — фундаментальна 944-сторінкова праця, створена на основі унікальних архівних матеріалів, мемуарів та особистих джерел. Книга стала найповнішим дослідженням життя останнього головного командира УПА Василя Кука.
- «Великий терор в Україні 1937–1938 рр.: переслідування чеської меншини». Прага: Видавництво Academia; Інститут досліджень тоталітарних режимів; Київ: Галузевий державний архів СБУ, 2023. 1023 с., іл. (член редакційної колегії: **Андрій Когут**).
- «Польща та Україна у ХХ столітті. Невідомі документи з архівів спеціальних служб». Т. 11 у 2 ч.: Депортаційні операції НКВД 1940–1941. Варшава–Київ, 2024. 1365 с., іл. (член редакційної колегії: **Андрій Когут**).

в роботі

- **Олеся Ісаюк. Науково-популярна книга для підлітків про УПА** (робоча назва — «Хто такі повстанці і як вони воювали», у співпраці з видавництвом «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»). У січні–липні 2025 року завершено підготовку повного тексту видання, спрямованого на доступне й відповідальне пояснення історії Української повстанської армії молодшій аудиторії.
- **Олеся Ісаюк. Науково-популярна книга для юнацтва «Вісімсот років війни: Україна та Росія»** — дослідницько-просвітницький проект, над яким авторка працює у **2024–2025 роках** у співпраці з видавництвом «Ранок». Книга покликана показати тяглість українсько-російського протистояння у довгій історичній перспективі та адаптувати складний історичний матеріал для молодшої читацької аудиторії.
- **Андрій Когут**. Наукова монографія з робочою назвою «Депортація «Запад» 1947 року». Дослідницький проект у співпраці з видавництвом «Дух і Літера». Видання ґрунтується на дисертаційному дослідженні автора та покликане докладно розкрити генезу, планування, особливості проведення, результати і наслідки депортаційної операції «Запад», проведеної проти населення західноукраїнських областей задля поборення визвольного руху.

нагороди та відзнаки

- **Міжнародне визнання книги «Enemy Archives»** (Володимир В'ятрович, Любомир Луцюк) — Американська асоціація бібліотек визнала англomовне видання одним із найкращих історичних матеріалів 2022–2023 років. До книги увійшли документи з архівів СБУ та Центру досліджень визвольного руху.
- біографічне видання «**Роман Шухевич. Життя легенди**» Олесі Ісаюк було відзначене у фіналі «Книжка року'2023»

Наукові статті

У 2024-25 роках наукова співробітниця ЦДВР **Олеся Ісаюк** опублікувала або підготувала **10 наукових текстів і наукових рецензій**, а також підготувала низку статей, поданих до друку у міжнародних та українських фахових виданнях:

1. «Роман Шухевич як командир добровольчої армії: переучування уроків історії» — у збірнику **«Добровольці на захисті української державності: історія та сучасність»** (Львів, Національна академія сухопутних військ, 2024).
2. «*Воскресають лиш там, де є могили?*» — стаття про трансформацію історичної пам'яті у соціальних мережах (подано до друку, 2024).
3. Рецензія: *Льницький В., Посівнич М. «Василь Рєгей ("Kim")»* — журнал **«Новітня доба»**, Вип. 12, Інститут українознавства НАН України (Львів, 2024).
4. «*Sprawa Krala jako przykład uwidocznienia cieni reżimów totalitarnych...*» — стаття про польсько-український історичний конфлікт (подано до друку, 2024).
5. «*Фінальна ланка: місце "справи Краля" у джерелах до історії загибелі братів Бандер*» (подано до друку, грудень 2024).
6. *Resistance in post-GULAG concentration camps: the case of Kateryna Zarytska...* — міжнародна публікація (стаття опублікована у журналі естонського аналогу ІПН *Mnemosyne*).
7. *Дві армії, одна доля?: порівняльний досвід ув'язнення в Аушвіці військовополонених Червоної армії та Української повстанської армії // Добровольці на захисті української державності: історія та сучасність: IV Всеукраїнська наукова конференція, 14 березня 2025 р.: Збірник тез доповідей.* - Львів: НАСВ, 2025. - 109 с. – с. 13-18
8. „*Обсу*”, „*zezwolone imperium*”, „*tajny sojusznik*”: *wizerunek Polaków w ukraińskich powieściach historycznych*// (submitted to publication)
9. *Члени ОУН (б) – в'язні концтабору Аушвіц: спроба колективного портрету* // (подано до друку)

Сергій Рябенко, науковий співробітник ЦДВР:

1. **«До питання правового статусу Східної Галичини у 1918–1939 роках» (14 грудня 2024 року)** — аналітична стаття, присвячена міжнародно-правовому аналізу встановлення польського контролю над територією Східної Галичини після листопада 1918 року, окупації та подальшої анексії краю в міжвоєнний період.
2. **«Паросля. Незручні спогади» (29 грудня 2025 року)** — історико-аналітичний матеріал, що розглядає вбивство мешканців колонії Паросля на Рівненщині як один із початкових епізодів українсько-польського конфлікту часів Другої світової війни, аналізуючи контексти перших збройних акцій бандерівського підпілля та проблеми інтерпретації цих подій у сучасній історіографії.

Андрій Когут, член Правління ЦДВР:

1. **«Німецьке консульство під наглядом радянських спецслужб: Україна в часи Голодомору»** // Німецько-українські історії: фрагменти спільного минулого. Серія «Українські голоси». 2024. С. 117–140. (німецькою мовою)
2. «Від «германізації» до «русифікації»: порівняння практик викрадення дітей нацистською Німеччиною та сучасною Росією» // Український альманах 2025. Варшава, 2025. С. 35–49.
3. **"Winter of Terror: The GPU's Mass Operation in Soviet Ukraine, 1932–1933"** // *The Holodomor in Global Perspective. How the Famine in Ukraine Shaped the World* / Daria Mattingly, Jhon Vsetecka (editors). Ibidem, 2026. S. 175–244.
4. **«Операція «Фарисеї»: Активні заходи КДБ проти визнання Голодомору, 1982–1990 рр.»** // *Niprò. Rivista di studi ucraini*. 4/2025 (італійською мовою) (подано до друку 2024).

Публікації в медіа

Олеся Ісаюк (персональні публікації та медійні виступи)

У 2024–2025 роках Олеся Ісаюк опублікувала **понад 60 авторських матеріалів** (аналітичні статті, есе, колонки, інтерв'ю, радіо- та відеоефіри) у всеукраїнських та міжнародних медіа.

Ключові медіа та формати:

- **Zbuc.eu** — понад **40 авторських колонок** у 2025 році (історична публіцистика, есеї, воєнна та культурна аналітика), зокрема: «*Перейти криваву межу*», «*Протистояти геноциду*», «*Трамп оживляє привидів*», «*Роман Шухевич і страх традиції*», «*П'ять кіл колоніалізму*», «*Світ фантастичний – дилеми реальні*», «*Повернутися... до війська*» та ін.
- **Твоє місто** — аналітичні матеріали й інтерв'ю (зокрема про Романа Шухевича; жовтень 2025).
- **УНІАН** — експертна стаття «Закон “про бандеризм” у Польщі – ризик відкриття полювання на відьом» (2025).
- **Українське радіо / Радіо “Незалежність”** — радіоефіри програми «*Люди. Події. Час*» (2025).
- **TAZ (Німеччина)** — інтерв'ю про мотивацію спротиву (2024).

Андрій Когут (публікації та медійні виступи)

У 2024–2025 роках Андрій Когут опублікував 8 науково-популярних статей та інтерв'ю у провідних українських та міжнародних медіа. Зокрема такі як:

Науково-популярні статті:

- «Радянські депортації — злочин проти людяності» // Свідомі (24 січня 2024)
- «Стріла в Будинок «Слово». Продовження нескінченності» // Історична правда (01 серпня 2024)
- «Як Голодомор забрав мільйони життів, але не волю до опору» // Reporters. Право на спротив № 13/2025. С. 118–120.

Інтерв'ю:

- «Російська імперська політика не змінюється» // Пам'ять та історія (чеською мовою, 2024)
- «Фейки на службі КДБ» // Главком (11 червня 2024)
- «Відкриті архіви СБУ — це наша відповідь на «війну дезінформації»» // Укрінформ (09 липня 2024)

Публікації та медіа-матеріали в межах проєкту «Повернути вивезені архіви» та промоції доступу до архівів

У 2025 році в межах діяльності ЦДВР з промоції відкритого доступу до архівів опубліковано **понад 30 медіа-матеріалів** (статті, анонси, репортажі, телерадіоефіри, відео, Telegram-пости).

Всеукраїнські та регіональні медіа:

- **Історична правда, Суспільне Культура / Суспільне Львів, Дзеркало тижня, Новинарня, Читомо, Zaxid.net, Detector Media, Львівська пошта, КУРС, Репортер, Український погляд, Світовий конгрес українців, LvNews, Інформатор, Межа, Район.Історія** — публікації про оцифрування та відкриття архівів НКВС/ВВ НКВД, презентації проєкту, публічні дискусії та значення архівного суверенітету України.

Соціальні мережі та нові медіа:

- **Telegram-канал Archive Artefacts** — десятки тематичних постів із документами НКВД (2025), що супроводжували публікацію цифрової колекції та популяризували архівні джерела.
- **YouTube-проєкти:** «Обличчя Незалежності»

Спеціально створені медіа-матеріали, що поширюють інформацію про доступ до архівів

1. спеціальні випуски Дарки Гірної на youtube каналі Обличчя незалежності:

[ВІЙНА ПІСЛЯ ВІЙНИ: ЯК УПА БОРОЛАСЯ З ОКУПАЦІЄЮ СРСР](#)

[ЯК УКРАЇНА ВІДКРИЛА АРХИВИ СПЕЦСЛУЖБ СРСР?](#)

2. Три анімаційні ролики

[Повернути вивезені архіви. Право на історію](#)

[Війна після війни: як українські повстанці роками протистояли радянським окупантам](#)

[Повернути вивезені архіви. Історія депортованих](#)

Цей масив публікацій забезпечив **широку суспільну видимість архівних проєктів ЦДВР**, підсилюючи довіру до відкритих джерел, контекстуалізуючи документи та інтегруючи результати наукової роботи у публічний простір.

2. Архіви та робота з джерелами

1. **Нова знахідка повстанського архіву** (липень 2024 року, Львівська область, Україна): передача до ЦДВР частини архіву УПА, знайденого поблизу с. Стільсько. Виявлені матеріали (листівки УПА, що зберігалися у металевому ящику для патронів) були перевезені до Львова та передані на опрацювання науковим співробітникам Центру досліджень визвольного руху у співпраці з Національним музеєм-меморіалом «Тюрма на Лонцького».

2. **Архів у районі сіл Полонне та Вузлове.** Виявлені матеріали привезено до Львова місцевим жителем Іваном Покотилом та передано на опрацювання науковим співробітникам Центру досліджень визвольного руху у співпраці з Національним музеєм-меморіалом «Тюрма на Лонцького».
3. **Telegram-канал «Archive artifacts»** — авторський просвітницький проєкт наукового співробітника ЦДВР **Володимира Бірчака**, заступника головного редактора «Історичної правди». Канал публікує архівні фотографії, документи та особисті речі з фондів колишнього КГБ, розкриваючи людські мікроісторії та історичні події, що стоять за архівними справами.
4. Проєкт з **формування бази даних 10 тисяч українців-в'язнів Аушвіцу**
5. **Проєкт «Повернути вивезені архіви: цифрова колекція документів про боротьбу СРСР з українським визвольним рухом» (2024–2025 роки)** за підтримки Українського культурного фонду та Nova Ukraine: масштабний архівно-дослідницький та цифровий проєкт, спрямований на повернення та публікацію документів, вивезених наприкінці 1980-х років з УРСР до Москви. У межах проєкту опрацьовано та оцифровано матеріали архіву Внутрішніх військ НКВД про війну радянських каральних органів з українським підпіллям і цивільним населенням у **1943–1954 роках**.

Презентація проєкту та публічна дискусія «Повернення вивезених архівів. Право на історію» (10 жовтня 2025 року, Львів, Україна, Музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького»): презентація результатів проєкту з цифрового повернення архівів Внутрішніх військ НКВД Українського округу та публічне обговорення питань архівного суверенітету, доступу до історичної спадщини та методів роботи з мікрофільмами й цифровими копіями. У межах події учасники ознайомилися з електронною колекцією документів, побачили процес оцифрування архівних матеріалів та долучилися до фахової дискусії за участі провідних дослідників.

Публічна дискусія «Повернути вивезені архіви. Право на історію» (31 жовтня 2025 року, Київ, Україна, Музей Революції Гідності): експертне обговорення викликів збереження та захисту українських архівів в умовах війни. Учасники дискусії: **Андрій Когут** (директор Галузевого державного архіву СБУ), **Тетяна Шевченко** (заступниця голови Державної архівної служби України), **Олександр Алфьоров** (директор Українського інституту національної пам'яті), **Ігор Бігун** (історик, військовослужбовець), **Ольга Сало** (заступниця генерального директора Музею Революції Гідності).

Доповнення колекції документами з Архіву Служби безпеки України (25 жовтня 2025 року, Київ, Україна): у межах проєкту «Повернути вивезені архіви» колекцію архівів Внутрішніх військ НКВД Українського округу доповнено **50 документами** з архівно-кримінальної справи **Федора Воробця («Верещаки»)** — командира Східної військової

округи УПА. До комплексу увійшли протоколи допитів, обвинувальний висновок, матеріали військового трибуналу та протокол судового засідання. Доповнення здійснено у співпраці з **Архівом СБУ**.

У межах проєкту «**Повернути вивезені архіви**» було:

- повернуто та опрацьовано копії **понад 400 архівних справ** Внутрішніх військ НКВД, вивезених до Москви у 1980-х роках;
- у **2021 році** опубліковано **приблизно 3 500 документів**;
- у **2025 році** в межах другої фази проєкту оцифровано та відкрито доступ ще до **близько 3 500 документів**, а також окремої колекції з Архіву Служби безпеки України;
- станом на кінець жовтня 2025 року у відкритому доступі оприлюднено **понад 7 500 документів**, що висвітлюють боротьбу радянських каральних органів з українським визвольним рухом у **1943–1954 роках**.

Матеріали опубліковано на платформі **Електронного архіву Українського визвольного руху (avr.org.ua)**, де станом на кінець 2025 року доступно **майже 37 000 оцифрованих архівних документів**.

3. Виставкова та музейна діяльність

- **Виставка «Знайти Романа Шухевича» (5 березня – 30 червня 2024 року, Львів, Україна):** презентація на руїнах зруйнованого російським ударом музею в Білогорщі та подальша експозиція у Національному музеї-меморіалі жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького». Проєкт реалізовано за підтримки Українського культурного фонду.
- **Controversial Issues in Museums' Educational Programmes** (серія міжнародних семінарів) — (участь Олесі Ісаюк)
 - **Осло, Королівство Норвегія — березень 2025**
 - **Варшава, Республіка Польща — червень 2025**
 - **Перемишль, Республіка Польща — вересень 2025**
- **Witnessing stones: memorial museum “Lontskocho prison”** — презентація Олесі Ісаюк — Перемишль, Польща — **09.09.2025**

4. Освіта, публічна історія та комеморативні практики

4.1. Презентації книжок

Олеся Ісаюк — «Роман Шухевич. Життя легенди» — презентація — Прага, Чеська Республіка — 30.11.2025

Олеся Ісаюк — «Роман Шухевич. Життя легенди» — презентація/дискусія — Іглава, Чеська Республіка — 01.12.2025

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Львів, BestsellerFest, 17 серпня 2025

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Харків, Україна — 24.09.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Київ, Україна — 26.09.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Львів, Україна — 04.10.2024

Володимир В'ятрович — автограф-сесія — Київ, Україна — 26.09.2024

Володимир В'ятрович — публічна лекція «Діалог українського історика з суспільством» — Львів, Україна — 04.10.2024

Володимир В'ятрович — участь у презентації книжки Боба Вудворда «Війна» — Львів, Україна — 05.10.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Житомир, Україна — 10.10.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Луцьк, Україна — 14.10.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Івано-Франківськ, Україна — 29.10.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — с. Красне, Львівська область, Україна — 09.11.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Одеса, Україна — 13.11.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Дніпро, Україна — 14.11.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Полтава, Україна — 25.11.2024

Володимир В'ятрович — «Генерал Кук. Біографія покоління УПА» — презентація — Київ, Україна — 05.12.2024

4.2. Лекції та публічні події (Україна)

Олеся Ісаюк

- «Роман Шухевич у подіях навколо Карпатської України 1938–1939 рр.» — **Львів, Україна — 28.03.2024**
- «Секрети конспірації Романа Шухевича» — **Львів, Україна — 11.04.2024**
- «Таємний університет» (у межах Дня музеїв) — **Львів, Україна — 18.05.2024**
- «Шляхи і доли: в'язні Целленбау» (у межах Днів європейської спадщини) — **Львів, Україна — 15.09.2024**
- Цикл «Антилекції» (резиденція «Контекст: Війна», Via Carpatia):
 - Антилекція 1 «Проза війни»
 - Антилекція 2 «Поетичні сенси: еволюція за сто років»
 - Антилекція 3 «Словництво перемоги: попередники і паралелі» — **Київ, Україна — 11–13.11.2024**
- «Роман Шухевич проти тоталітарних імперій: філософія протистояння» — **Львів, Україна — 05.03.2025**
- «Хто вбив братів Бандерів» — **Львів, Україна — 18.05.2025**

Володимир Бірчак

- Публічна дискусія «Відстояти Соборність» (участь) — **Київ — 22.01.2024**
- «Данило Шумук — в'язень трьох окупаційних режимів» — **Львів, Україна — 27.02.2024**
- «Останні повстанці 1960–1967 рр.» — **Луцьк, Україна — 24.02.2025**
- Лекція до 75-річчя загибелі Романа Шухевича — **Харків, Україна — 08.03.2025**

Андрій Когут

- Лекція у Стенфордському університеті «Архіви під час війни: Архів СБ України під час повномасштабного російського вторгнення росії в Україну» — Стенфорд, Каліфорнія, США — 20.05.2024
- Лекція в Університеті Альберти «Поштові щури, радянські агенти і спеціальні операції: архіви КГБ про Голодомор» — Едмонтон, Канада — жовтень 2024
- Лекція на семінарі Канадського інституту українських студій із доповіддю про операцію КГБ проти визнання Голодомору під кодовою назвою «Фарисей» — Едмонтон, Канада — жовтень 2025.
- Лекція на науковому семінарі Вищої школи соціальних наук про поштову цензуру та депортаційну операцію «Запад» — Париж, Франція — березень 2025.

- Лекція у Стенфордському університеті про масову реперсивну операцію ГПУ під час Голодомору 1932–1933 рр. (<https://youtu.be/EOqg946490M>) — Стенфорд, Каліфорнія, США — жовтень 2025.

Руслан Забілий

- Публічна розмова "Волинь 1943: між історичною правдою і польською політикою" Київ, 12 червня 2025
- Лекція "Моральний кодекс УПА", 10 серпня 2025, Київ
- Лекція "Митці й спортсмени в лавах УПА та підпіллі ОУН», 14 жовтня 2025, Івано-Франківськ

Володимир В'ятрович

Участь у круглому столі «Незалежна Церква. Незалежна Держава. Духовна Єдність. Соборна Україна» (до 105-ї річниці Соборності України та 5-ї річниці надання Томосу ПЦУ) — 25.01.2024.

Публічна зустріч у книгарні *Vivat* з журналістом *The Guardian* Люком Гардінгом, презентація книги «Вторгнення» та розмова про сучасну війну, її історичні корені та наслідки для світу — 28.01.2024.

Участь у панельній дискусії після передпоказу серії «Велика російська брехня. Мистецтво» документального циклу (Будинок звукозапису Українського Радіо) — 14.03.2024.

Спікер круглого столу «Меморіалізація російсько-української війни: виклики та завдання» — 28.03.2024.

Спікер круглого столу «Ніколи знову? Виклики європейської політики пам'яті про Другу світову війну в контексті російсько-української війни» — 08.05.2024.

Публічна дискусія з істориком Давидом Свободою про роль історії України в розумінні сучасної війни з Росією та уроки українського досвіду для світу — 26.06.2024.

Участь у панельній дискусії міжнародної конференції «Захист культурної спадщини та протидія культурним злочинам у збройному конфлікті: нові виклики та досвід України» — 04.07.2024.

Лекція про політику пам'яті в межах фестивалю «Протасів Яр» (Київ) — 05.07.2024.

Зустріч з підлітками в межах проекту «Хто я?» (за підтримки Української освітньої платформи та WOWoman) — 03.08.2024.

Участь як спікера у фаховій зустрічі лауреатів премії імені Василя Стуса різних років «Цей шлях до себе. Чого нас вчить Василь Стус сьогодні» — 03.09.2024.

Участь у міжнародній конференції «Культура пам'яті в умовах війни: виклики та практики» — 23.09.2024.

Участь в інтелектуальній дискусії «Гібридна війна: інформаційний вимір» у межах XIV Львівського міжнародного бібліотечного форуму — 24.09.2024.

Публічна зустріч у межах циклу «Як подолати Росію: спитай в історика» — 18.10.2024.

Участь у дискусії «Історія українських Майданів: від Помаранчевої революції до Революції Гідності» — 29.10.2024.

Участь як спікера у круглому столі в Укрінформі «Як українці повертаються до своєї ідентичності» — 14.11.2024.

Участь як спікера у Міжнародній конференції «Радянська та російська диверсія проти Європи» (Парламент Чеської Республіки, Прага) — 18.11.2024.

Авторська зустріч з громадою в Українському інституті в Празі «Актуальні діалоги з Володимиром В'ятровичем» (тема: польсько-українські відносини на шляху України до Європи) — 19.11.2024.

Участь як спікера VII Форуму державотворців «Софія Київська» (дослідження законодавчої влади України) — 08.12.2024.

Лекція «Польсько-українське протистояння на Волині 1943 року» — 12.12.2024.

Цикл лекцій «Свобода народам! Свобода людині! Століття українського визвольного руху» для Української академії лідерства (Київ) — жовтень–грудень 2025 року (5 лекцій).

4.3. Події/виступи Олесі Ісаюк на конференціях та дискусіях в Україні

- «Сучасна російсько-українська війна: соціо-історичні реалії та перспективи» — виступ «Багатовимірність тривалості російської культурної політики...» — **Вінниця, Україна — 15.03.2024**
- Круглий стіл «Наш Південь: ідентичності в умовах війни» (участь) — **Львів, Україна — 19.04.2024**
- «Добровольці на захисті української державності: історія та сучасність» — виступ «Роман Шухевич як командир добровольчої армії...» — **Львів, Україна — 30.04.2024**
- RUTA Inaugural Conference “Re(kn)own Regions from Within” (участь: Ісаюк/Когут/Олійник) — **Ужгород, Україна — 27–30.06.2024**
- VI Науковий форум «Революція Гідності: на шляху до історії» — виступ «Тихий опір...» — **Київ, Україна — 21.11.2024**
- «Проблеми дослідження українського визвольного руху ХХ століття» — виступ «Загибель братів Бандер...» — **Львів, Україна — 05.12.2024**
- IV Всеукраїнська наукова конференція «Добровольці...» — доповідь «Дві армії, одна доля?» — **Львів, Україна — березень 2025**

- «Проблеми дослідження...» — виступ «Члени ОУН(б) – в'язні концтабору Аушвіц...» — **Львів, Україна — 03.10.2025**
- Проєкт «Антитоталітаризм: творчий зріз» — виступ «Долання тоталітаризму...» — **Київ, Україна — 09.10.2025**

Події та виступи Андрія Когута на конференціях та дискусіях в Україні

- Форум українсько-польського діалогу (панельні дискусії «Єднання українського та польського народів на тлі російської агресії» та «Україна–Польща: від непорозумінь у минулому до спільного майбутнього. Уроки, які повинні бути вивчені задля унеможливлення нових трагедій») — **Київ, Україна — 11.02.2024**
- Виставка «Розстріляна палітра» організована НІМЗ «Биківнянські могили» (виступ на відкритті) — **Київ, Україна — 20.02.2024**
- Міжнародна конференція «Як забезпечити успіх євроінтеграції України? Роль польсько-українського тандему», організована Центром Мерошевського (участь) — **Київ, Україна — 01.03.2024**
- Круглий стіл, присвячений глобальній продовольчій безпеці та загрозі голоду через російську війну (участь) — **Київ, Україна — 15.04.2024**
- Інавгураційна конференція «Відновити власні регіони зсередини», організована Асоціацією РУТА з дослідження Центральної, Південно-Східної, Східної Європи, Балтії, Кавказу, Центральної та Північної Азії (участь) — **Ужгород, Україна — 27–30.06.2024**
- Виставка «Жінки в прицілі НКВД» (участь на відкритті) — **Київ, Україна — січень 2025**
- Виставковий проєкт до 95-річниці сфабрикованого радянським тоталітарним режимом процесу над СБУ (участь на відкритті) — **Київ, Україна — травень 2025**
- Круглий стіл-презентація монографії Р. Скакуна «Агентура НКВС–МДБ–КДБ у православному єпископаті України (1939–1964): формування, функції, моделі поведінки» (участь) — **Київ, Україна — червень 2025**
- Всеукраїнський науковий семінар «Міграції в епоху Голодомору як інструмент соціальної інженерії», організований Інститутом демографії та досліджень якості життя ім. М. Птухи НАН України (участь) — **Київ, Україна — червень 2025**

4.4. Комеморації та медійні формати (Україна)

- Спецпроєкт «Маки пам'яті» (Еспресо) — участь експертів ЦДВР — **Київ, Україна — 08.05.2024**
- Круглий стіл «Ніколи знову? Виклики європейської політики пам'яті про Другу світову в контексті російсько-української війни» — **Київ, Україна — 08.05.2024**
- Історично-мистецький діалог «Свічка пам'яті», присвячений Дню пам'яті жертв Голодомору (модераторка — Ярина Ясиневиц) — **Київ, Україна — 26.11.2025**
- Фестиваль «Фронтера»: дискусія «Шлях» (серед спікерів — В. В'ятрович) — **Луцьк, Україна — 02.08.2025**

- ZMINA: закрита фасилітована дискусія щодо практик вшанування (участь В. В'ятровича) — Київ, Україна — 11.09.2025
-

5. Адвокація та демократичні процеси

- **Участь у реформі вищої освіти** (28 лютого 2024): зустріч з Міністром освіти і науки України та експертами громадянського суспільства на основі документа «Бачення України 2030».
 - **Форум «Демократія під час війни»** (5 листопада 2024, Київ): участь Ярини Ясиневич як членкині Ради РПП у панельній дискусії про стійкість демократичних інституцій.
 - **Форум «Демократія в Україні та світі»** (20 листопада 2025): участь Ярини Ясиневич у дискусії про протести як механізм захисту демократії.
 - Звернення українських учених, які сьогодні проходять службу у Збройних Силах України, до Міжнародного комітету славістів, 6 грудня 2024 року
 - Заява представників історичної спільноти України щодо намірів Польщі на законодавчому рівні засудити діяльність УПА та ОУН(б), 1 жовтня 2025
-

6. Міжнародна діяльність

Участь у міжнародних наукових та експертних заходах (2024–2025)

- Конференція «Відновне (реабілітаційне) правосуддя» в Україні: (відсутність) дослідження радянської несправедливості з 1991 року до сьогодні — (участь Андрія Когута) — Регенсбург, ФРН — 07.05.2024
- Platform of European Memory and Conscience — засідання Ради членів — (участь Ярини Ясиневич) — Вільнюс, Литовська Республіка — 15–17.05.2024
- Щорічна міжнародна конференція Асоціації з дослідження національностей — (участь Андрія Когута) — Ботон, США — 16–19.05.2024
- Круглий стіл «Нові джерела та дослідження Голодомору: оцінка поля до 10-ї річниці Центру дослідження Голодомору при Асоціації з дослідження національностей» — (участь Андрія Когута) — Нью-Йорк, США — 18.05.2024
- International Conference “Political Terror: Origins and Consequences” — (участь Галини Гузьо) — Софія, Республіка Болгарія — 16.04.2025 memoryandconscience.eu
- Міжнародний науково-експертний проєкт “Restorative Justice in the Ukraine” (Deutsche Stiftung Friedensforschung)
 - Вступний воркшоп — (участь: Я. Ясиневич, В. В'ятрович, О. Ісаюк) — Регенсбург, ФРН — травень 2024
 - Публічна лекція «Політика декомунізації в Україні 2014–2024» — (Ярина Ясиневич) — Регенсбург, ФРН — 22.10.2024
- Наукова конференція «Депортації в СРСР 1944–1956. Історія і пам'ять» — (участь Андрія Когута) — Варшава, Республіка Польща — 06.06.2024

- Наукова конференція «Архіви апарату безпеки Республіки Польща – структура, організація, діяльність» — (участь Андрія Когути) — Варшава, Республіка Польща — 11.06.2024
- Науковий семінар «Наслідки холодної війни в Європі» — (участь Андрія Когути) — Удіне, Італійська Республіка — 12–14.06.2024
- Наукова конференція «Дослідження діяльності НКВС/КДБ та процес відкриття архівів радянських спецслужб в Україні 2014–2024» — (участь Андрія Когути) — Чеська Республіка — 20–22.06.2024
- Наукова конференція «Від радянської до незалежної України: Час радикальних змін» — (участь Андрія Когути) — Гайдельберг, ФРН — 23–24.09.2024
- Міжнародна конференція «Кенгірське повстання: причини, протистояння, наслідки та пам'ять», присвячена 70-річчю повстання політ'язнів у Кенгірському таборі — (участь Андрія Когути) — Литовська Республіка — 03.10.2024
- Міжнародна конференція «Засуджені на довічне вигнання: Депортації колишніх солдатів 2-го польського корпусу та «куркулів» та їх життя у вигнанні» — (участь Андрія Когути) — Варшава, Республіка Польща — 18.11.2024
- Міжнародна конференція «Радянська та російська підривна діяльність проти Європи» (участь Ярини Ясиневиц із доповіддю про інформаційну блокаду Голодомору зусиллями радянських спецслужб) — Прага, Чехія, 18 листопада 2024 .
- Круглий стіл «Поштова цензура, погляд та спротив: Україна ХХ століття та листування» в межах щорічної дослідницької зустрічі Асоціації слов'янських, східно-європейських та європейських студій — (участь Андрія Когути) — Бостон, США — 21.11.2024
- National Mission and Exceptionality of Ukraine: “Exceptionalism in the Ukrainian Thought of the 19th Century” — доповідь Олеси Ісаюк «Пережити поразку, відновитися і перемогти...» — Прага, Чеська Республіка / Київ, Україна — 30.11.2024
- Круглий стіл присвячений архівам КГБ в Литві та Україні, організований Вищою школою соціальних наук — (участь Андрія Когути) — Париж, Франція — березень 2025
- Міжнародна конференція «Наслідки поразки нацизму та піднесення комунізму для безпеки. Вісімдесят років після закінчення Другої світової війни: менш відомі зв'язки», організована Сенатом Парламенту Чеської Республіки — (онлайн-участь Андрія Когути) — Прага, Чеська Республіка — травень 2025
- Міжнародна конференція, організована Канадською Асоціацією славістів — доповідь на панелі політичних та історичних спадків сталінізму — (участь Андрія Когути) — Канада — травень 2025
- Світовий конгрес Міжнародного товариства етнології та фольклору «Unwriting», організований на базі Університету Абердина — (онлайн-участь Андрія Когути) — Абердин, Шотландія — червень 2025
- Конгрес Міжнародної ради з центрально- та східноєвропейських досліджень (ICSEES Congress), організований Британською асоціацією слов'янських та східноєвропейських студій (BASEEES) — (участь Андрія Когути) — Лондон, Великобританія — 21–25.07.2025
- Less Known Pages of history: India and Ukraine — доповідь Олеси Ісаюк “War as a chance for freedom: Stepan Bandera and Ukrainian Insurgent Army” — Львів, Україна / Київ, Україна / Калькутта, Республіка Індія — вересень 2025
- III Kongres Badaczy Historii Litwy, Polski, Ukrainy i Białorusi — доповідь Олеси Ісаюк „Обсу”... — Варшава, Республіка Польща — вересень 2025

Ці заходи забезпечили присутність ЦДВР у міжнародних академічних, музейних та експертних середовищах і сприяли поширенню українського досвіду подолання тоталітарного спадку.

Донори та партнери

У 2024–2025 роках Центр досліджень визвольного руху реалізовував свої наукові, архівні, освітні та публічні проєкти за підтримки українських та міжнародних донорів, а також у співпраці з широким колом партнерських інституцій в Україні та за кордоном.

Донори

- Український культурний фонд (УКФ) — підтримка проєктів у сфері культурної спадщини, публічної історії та цифровізації архівів, зокрема другої фази проєкту «Повернути вивезені архіви» (2025).
- Nova Ukraine Foundation — співфінансування архівно-дослідницького та цифрового проєкту з повернення і публікації вивезених до Росії архівів НКВД.
- Deutsche Stiftung Friedensforschung (Німеччина) — фінансування міжнародного науково-експертного проєкту «Restorative Justice in the Ukraine» (з 2024 року).
- Фонд «Відродження» (Україна) — підтримка експертних дискусій і заходів у сфері політики пам'яті та комеморативних практик.
- Міжнародні донорські програми у сфері демократії, прав людини та історичної пам'яті — підтримка участі експертів ЦДВР у міжнародних конференціях, семінарах і професійних обмінах (2024–2025).

Ключові партнерські інституції в Україні

- Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБУ) — стратегічний партнер у реалізації архівних і дослідницьких проєктів, зокрема в межах цифрової репатріації архівів НКВД.
- Український інститут національної пам'яті (УІНП) — співпраця у сфері державної політики пам'яті, експертних обговорень та публічних заходів.
- Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького» — партнер у виставкових, архівних та освітніх проєктах.
- Музей Революції Гідності — партнер у публічних дискусіях, присвячених архівному суверенітету, праву на історію та збереженню спадщини в умовах війни.

- Коаліція «Реанімаційний пакет реформ» (РПР) — партнерство у сфері адвокації демократичних реформ; участь експертів ЦДВР у роботі Ради Коаліції.
-

Міжнародні партнери

- Platform of European Memory and Conscience — європейська мережа інституцій пам'яті; ЦДВР є її членом та бере участь у спільних заходах і експертних обговореннях.
 - Institut für Ostrecht, Universität Regensburg (Німеччина) — академічний партнер у межах проекту «Restorative Justice in the Ukraine».
 - Democracy Reporting International (DRI) — партнер у реалізації публічних дискусій і форумів, присвячених демократії та верховенству права.
 - Український інститут у Празі (Чеська Республіка) — партнер у проведенні публічних лекцій, авторських зустрічей та дискусій.
 - Парламент Чеської Республіки — партнерський майданчик для міжнародних конференцій з тематики радянських і російських загроз європейській демократії.
 - Європейські музейні та освітні інституції (Норвегія, Польща, Чехія) — співпраця в межах міжнародних семінарів з проблемних питань музейної освіти та роботи з контроверсійною спадщиною.
-

Медіа- та комунікаційні партнери

- Історична правда, Еспресо, 5 канал, Суспільне, Укрінформ, ZAXID.NET, Zbruc, Локальна історія, Новинарня, Дзеркало тижня, Читомо, Громадське радіо та інші — поширення результатів досліджень, архівних знахідок і публічних подій ЦДВР.

Підсумок

У 2024–2025 роках Центр досліджень визвольного руху поєднував глибоку наукову роботу з активною публічною, освітньою, адвокаційною та міжнародною діяльністю. Робота Центру демонструє тяглість між дослідженням минулого та формуванням демократичного майбутнього України, інтегрованого в європейський простір пам'яті та справедливості.